

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС СЛІДЧОГО ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ДЕЯКИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Ярослав Анатолійович БУРЛАКА,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Удосконалення національного законодавства неможливе лише шляхом повного запозичення зарубіжного досвіду. Така діяльність має відбуватися з урахуванням власного історичного досвіду застосування того чи іншого правового інституту чи законодавчих норм, які адаптовані часом і виявилися практично дієвими. Але в умовах євроінтеграційного курсу нашої держави урахування позитивного досвіду розвинутих країн є безумовно необхідним.

Поліція ФРН у цілях розслідування злочину застосовує гласні слідчі дії та негласні оперативно-розшукові заходи, передбачені та регламентовані Кримінально-процесуальним кодексом. Так, негласне прослуховування та запис телефонних переговорів (ст. 100 а КПК) можуть бути проведені лише з письмового наказу судді у справах про тяжкі злочини. При цьому всі негласні заходи провадяться за санкцією прокурора, а деякі – виключно з письмового наказу судді. Метою і завданням прокуратури, як органу дізнання, «є з'ясування питання про наявність підозри, щоб судити про можливість публічного обвинувачення» [1, с. 419]. На відміну від українського судочинства, де в ході попереднього розслідування повинні бути повно, всесторонньо, детально дослідженні всі обставини вчиненого діяння, від німецького дізнання такої глибини дослідження не вимагається. Таким чином, у досудовому провадженні Німеччини використовуються виключно поняття «підозра», «підозрюваний». Порушення публічного

обвинувачення відбувається лише після закінчення дізнання шляхом складання і направлення до суду прокурором обвинувального акта, який свідчить про наявність достатньої підозри особи, що вказує на можливість її засудження.

У Великобританії процесуальне положення органів попереднього слідства докорінно відрізняється від західноєвропейського континентального порядку судочинства. Характерною особливістю англійського кримінального процесу в усі часи було те, що йому ніколи не був властивий поділ на попереднє (досудове) розслідування і розгляд справи у суді.

Попередньому розслідуванню не відомі такі форми як дізнання та попереднє слідство. Це пояснюється тим, що відповідно до історичного розвитку суспільства і права, Англії практично ніколи не був притаманний інквізиційний тип кримінального процесу. За англійською моделлю кримінальне судочинство є подібним до цивільного – це спір між рівноправними сторонами. «Символом англійського процесу є змагальність, яка існує і на досудових стадіях...» [2, с. 44-45]. В порівняльному аспекті у Англії досудове слідство здійснюють коронер та поліція.

Поліція Англії заснована в 1663 р. На даний час нараховується понад 40 регіональних поліцейських служб, більшість із яких очолюють старші констеблі. Найбільшою є Лондонська столична поліція, штаб-квартира якої називається Скотланд Ярдом. Ключові посадові особи в поліції – це констеблі. Вони проводять основну роботу з виявлення, попередження та розслідування злочинів. Деякі із поліцейських займаються детективною діяльністю на постійній основі у складі підрозділів. Детективи в контакт з криміналістами (працівниками науково-технічних підрозділів) займаються розслідуванням найбільш складних кримінальних проваджень.

В Англії відсутня чітко виражена в інших країнах прокурорська функція обвинувачення і нагляду. Крім того, законодавством прямо не регламентується діяльність поліції по збору матеріалів про злочин. У своїй діяльності вона керується відомчими актами міністерства внутрішніх справ, які зазнають постійних змін.

Серед пострадянських держав особливий інтерес для вивчення представляє Республіка Молдова, де, на відміну від України, сучасне кримінально-процесуальне законодавство відрізняється від того, яке було прийнято на базі Основ кримінального судочинства СРСР.

Так, у Кримінально-процесуальному кодексі Республіки Молдова чітко простежується прагнення законодавця побудувати весь кримінальний процес за принципом змагальності. Зокрема, у положенні ч. 1 ст. 24 КПК Молдови закріплено, що кримінальне переслідування, захист і судовий розгляд справи відособлені і здійснюються різними органами та особами. Поділ учасників провадження на сторони обвинувачення та захисту відбувається уже на досудових стадіях. При цьому юристи Республіки Молдова, що займаються проблемами кримінального процесу, зійшлися на думці, що слідчий не може в своїй діяльності виконувати дві протилежні функції: обвинувачення і досудового розслідування. У зв'язку з цим було визначено, що слідчий повинен виконувати тільки одну функцію – функцію кримінального переслідування.

Отже, на сьогодні необхідно змінювати концепцію кримінальної процесуальної діяльності слідчого. Слідчий повинен бути центральною і головною фігурою досудового розслідування, який відповідає за всебічність, повноту та об'єктивність дослідження обставин кримінального провадження. Проте діючий КПК України не досить чітко регламентує процесуальне становище слідчого, значно звужує його повноваження і обмежує його самостійність у прийнятті процесуальних рішень, що на практиці часто призводить до затягування досудового розслідування та його неефективності.

Список використаних джерел:

1. Гуценко К. Ф., Головки А. В., Филимонов Б. А. Уголовный процесс западных государств. М.: ИКД «Зерцало-М», 2001. С. 232-419.
2. Пешков М. Уголовный процесс Англии. *Милиция*. 2002. № 10. С. 44-45.